

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2023 m. kovo 2 d.

Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus išplėstinė teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Godos Ambrasaitės-Balynienės, Alės Bukaviniienės (pranešėja), Gražinos Davidonienės, Andžej Maciejewski, Sigitos Rudėnaitės, Antano Simniškio (kolegijos pirmininkas) ir Donato Šerno,

sekretoriaujant posėdžių sekretorei Vilmai Aidukaitei, dalyvaujant kreditorės akcinės bendrovės Šiaulių banko atstovei advokatei Vitalijai Mataitei, pareiškėjos akcinės bendrovės „Rameta“ atstovui advokatui Danieliui Urbonui, suinteresuoto asmens uždarnosios akcinės bendrovės „Investicijų ir verslo garantijos“ atstovui advokatui Giedriui Stasevičiui, byloje išvadą teikiančios institucijos – Ekonomikos ir inovacijų ministerijos – atstovei L. S., teismo posėdyje kasacine žodinio proceso tvarka išnaginėjo civilinę bylą pagal kreditorės akcinės bendrovės Šiaulių banko kasacinį skundą dėl Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. sausio 18 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal pareiškėjos akcinės bendrovės „Rameta“ pareiškimą dėl kreditorės akcinės bendrovės Šiaulių banko finansinio reikalavimo atsakovės bankrutavusios uždarnosios akcinės bendrovės „Žaibas“ bankroto byloje sumažinimo; suinteresuotas asmuo uždaroji akcinė bendrovė „Investicijų ir verslo garantijos“, byloje išvadą teikianti institucija Ekonomikos ir inovacijų ministerija.

Išplėstinė teisėjų kolegija

n u s t a t ė :

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl teisės normų, reglamentuojančių įmonės bankroto byloje kreditoriaus finansinio reikalavimo patvirtinimą, jo dydžio sumažinimą, kai kreditoriaus reikalavimo dalį padengia portfelinės garantijos išmoka, aiškinimo ir taikymo.
2. Pareiškėja AB „Rameta“ pareiškimu prašė teismo sumažinti AB Šiaulių banko finansinį reikalavimą BUAB „Žaibas“ bankroto byloje iš patvirtinto 1 089 157,31 Eur finansinio reikalavimo dydžio išskaitant 433 359,26 Eur (finansiniam reikalavimui dengti pervestą bankui iš UAB „Investicijų ir verslo garantijos“ (toliau – ir INVEGA) portfelinę garantinę išmoką ir 137 307,91 Eur (finansinio reikalavimo dengimą iš realizuoto įkeisto turto).
3. Pareiškėja nurodė, kad INVEGA sumokėjo 2019 m. rugsėjo 24 d. kreditoriui AB Šiaulių bankui 433 359,26 Eur garantinę išmoką už BUAB „Žaibas“ įsipareigojimų nevykdymą pagal 2015 m. lapkričio 3 d. kredito sutartį su portfeline garantija. Todėl AB Šiaulių banko finansinis reikalavimas BUAB „Žaibas“ bankroto byloje sumažintinas 433 359,26 Eur suma.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

4. Šiaulių apygardos teismas 2021 m. rugsėjo 16 d. nutartimi pareiškėjos AB „Rameta“ prašymą dėl 433 359,26 Eur finansinio reikalavimo sumažinimo atmetė, o bylos dalį dėl prašymo sumažinti finansinį reikalavimą 137 307,91 Eur suma nutraukė.
5. Pirmosios instancijos teismas nustatė, kad 2011 m. birželio 6 d. AB Šiaulių banko ir Europos investicijų fondo (toliau – ir EIF) (šio fondo įsipareigojimus nuo 2012 m. gruodžio 28 d. perėmė INVEGA) sudaryta sutartis dėl portfelinių garantijų teikimo. BUAB „Žaibas“ ir AB Šiaulių bankas 2015 m. lapkričio 3 d. sudarė kredito sutartį su portfeline garantija Nr. FLPG-2015-100530-14. INVEGA dėl neįvykdyto kredito gavėjo (UAB „Žaibas“) įsipareigojimų 2019 m. rugsėjo 10 d. išmokėjo bankui 433 359,26 Eur garantijos išmoką, t. y. 80 proc. nuo bendros kredito gavėjo įsiskolinimų bankui sumos.
6. Teismas nurodė, kad, vadovaujantis VP2-2.3-ŪM-01-K priemonės „Kontroliuojantieji fondai *de minimis* portfelinių garantijų schemos, patvirtintos Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2010 m. rugpjūčio 27 d. įsakymu Nr. 4-650 (toliau – Schema) nuostatomis, portfelinė garantija skirta ne konkretaus ūkio subjekto konkrečios prievolės (paskolos) įvykdymui užtikrinti, o paskolų portfelio, kurį sudaro SVV (smulkiojo ir vidutinio verslo) subjektams suteiktos paskolos, finansinei (kredito) rizikai valdyti. Suteikta portfelinė garantija į garantuojamą paskolų portfelį įtrauktai paskolai nėra paskolos gavėjo prievolės įvykdymo užtikrinimo priemonė (garantija) Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 6.90 straipsnio prasme. INVEGA sumokėta garantijos išmoka buvo skirta ne prievolei tarp AB Šiaulių banko ir BUAB „Žaibas“ bei laiduotojos AB „Rameta“ įvykdyti, bet ji buvo sumokėta INVEGA ir kreditorės AB Šiaulių banko savarankiškai prievolei įvykdyti. INVEGA neįvykdyto atgręžtinio reikalavimo teisės į konkretų skolininką (paskolos gavėją), konkrečios paskolos gavėjo bankroto procese nepareiškė finansinio reikalavimo. Taigi, skolos pagal konkrečią negrąžintą paskolą, įtrauktą į portfelinės garantijos užtikrintą paskolų portfelį, išieškojimo iš paskolos gavėjo veiksmus atlieka bankas. Vadovaujantis 2011 m. birželio 6 d. Sutarties dėl portfelinių garantijų teikimo nuostatomis, bankas yra įsipareigojęs grąžinti INVEGA 80 proc. nuo kiekvienos išieškotos sumos, pagal kurią buvo mokėta išmoka, sumokant 80 proc. nuo tikėtino nuostolio, patiriamo negrąžinus į garantuojamą portfelį įtrauktos paskolos.
7. Teismas nusprendė, kad 433 359,26 Eur išmoka yra skirta ne skolininkės skolai AB Šiaulių bankui dengti, o preliminariniams banko nuostoliams, susijusiems su kredito sutarties neįvykdymu, atlyginti. Todėl teismas nesumažino finansinio reikalavimo šia dalimi.
8. Teismas pažymėjo, kad Šiaulių apygardos teismo 2021 m. liepos 29 d. nutartimi sumažintas AB Šiaulių banko priverstine hipoteka užtikrintas finansinis reikalavimas iki 951 849,40 Eur. Todėl nėra pagrindo spręsti klausimo dėl finansinio reikalavimo sumažinimo 137 307,91

Eur suma.

9. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija 2022 m. sausio 18 d. nutartimi, išnagrinėjusi bylą pagal pareiškėjos AB „Rameta“ atskirąjį skundą, panaikino Šiaulių apygardos teismo 2021 m. rugsėjo 16 d. nutartį ir klausimą išsprendė iš esmės – sumažino kreditorės AB Šiaulių banko finansinį reikalavimą BUAB „Žaibas“ bankroto byloje 433 359,26 Eur suma, kurią INVEGA sumokėjo AB Šiaulių bankui vykdydama portfelinės garantijos įsipareigojimą.
10. Apeliacinės instancijos teismas nurodė, kad Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pateikė išaiškinimus dėl asmenų, laidavusių už pagrindinės skolininkės prievolės pagal kredito su portfeline garantija sutartį įvykdymą, atsakomybės apimtį ir portfelinės garantijos kaip prievolės užtikrinimo priemonės. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo išaiškinta, kad portfelinės garantijos sąvoka apima ne tik kredito rizikos dalies padengimą, bet ir garantuotos prievolės dalies įvykdymą. Nei [CK](#), nei kituose įstatymuose portfelinė ar individuali garantija įstatymų leidėjo nebuvo išskiriama kaip atskira prievolės užtikrinimo priemonė, todėl net kaip specifinis valstybės paramos instrumentas (valstybės parama smulkiajam ir vidutiniam verslui) ši garantija buvo laikoma prievolės užtikrinimo priemone [CK 6.90 straipsnio](#) prasme. INVEGA suteikiamos garantijos yra papildoma (antraeilė) paskolos grąžinimo užtikrinimo priemonė, atitinkanti paprastosios (sąlyginės) garantijos apibrėžtį (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. gruodžio 22 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-324-684/2021](#)).
11. Apeliacinės instancijos teismas pažymėjo, kad 2015 m. lapkričio 3 d. kredito sutarties su portfeline garantija bendrosios dalies 1.19 papunktyje nustatyta, jog portfelinė garantija – tai besąlyginė ir neatšaukiama garantija banko naudai, kuria portfelinės garantijos priemonės valdytoja INVEGA įsipareigoja sumokėti bankui 80 proc. kredito gavėjo bankui negrąžinto kredito ar jo dalies. Portfelinė garantija kredito sutartyje pateikiama kaip viena iš kredito sutarties įvykdymo užtikrinimo priemonių kartu su turto įkeitimu. AB „Rameta“ laidavo už BUAB „Žaibas“ prievolės AB Šiaulių bankui, taip pat BUAB „Žaibas“ prievolės užtikrinti įkeitę AB „Rameta“ nuosavybės teise priklausantį nekilnojamąjį turtą. Taigi, garantinė išmoka AB Šiaulių bankui buvo išmokėta, nerealizavus kitų kredito sutartyje įtvirtintų jos įvykdymo užtikrinimo priemonių.
12. Apeliacinės instancijos teismas nusprendė, kad kai 2019 m. rugsėjo 10 d. INVEGA išmokėjo bankui 433 359,26 Eur garantinę išmoką dėl BUAB „Žaibas“ neįvykdytų įsipareigojimų pagal kredito sutartį, šia išmokos suma sumažėjo prievolės bankui dydis, atitinkamai atsirado teisinis pagrindas sumažinti AB Šiaulių banko reikalavimo dydį BUAB „Žaibas“ bankroto byloje.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimų į kasacinį skundą teisiniai argumentai

13. Kasaciniu skundu kreditorė AB Šiaulių bankas prašo panaikinti Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. sausio 18 d. nutartį ir palikti galioti Šiaulių apygardos teismo 2021 m. rugsėjo 16 d. nutartį. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
  - 13.1. Apeliacinės instancijos teismas netinkamai aiškino teisės normas, susijusias su portfelinės garantijos esme ir paskirtimi, neatrėmė portfelinės garantijos nuo garantijos, kaip prievolių įvykdymo užtikrinimo priemonės, padarė neteisimą išvadą, kad portfelinė garantija, dėl kurios yra susitarę bankas su Europos investicijų fondu, patenka į [CK 6.90 straipsnio](#) reglamentavimo sritį. Portfelinė garantija yra skirta ne vieno konkretaus ūkio subjekto konkrečios prievolės įvykdymui užtikrinti, bet viso paskolų portfelio finansinei (kredito) rizikai valdyti ir nuostoliams padengti. Dėl to apeliacinės instancijos teismas padarė nepagrįstą išvadą, kad portfelinė garantija bankui buvo suteikta ir įgyvendinama pagal [CK 6.90 straipsnio](#) nuostatas. Portfelinė garantija suteikiama ir įgyvendinama vadovaujantis ne [CK 6.90 straipsnyje](#) išdėstyto reglamentavimu, o 2011 m. birželio 6 d. Sutarties dėl portfelinės garantijos nuostatomis, Europos Komisijos reglamentu (ES) Nr. 1407/2013 dėl Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo, taip pat Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2010 m. rugpjūčio 27 d. įsakymu Nr. 4-650 „Dėl VP2-2.3.-UM-01-K priemonės „Kontroliuojantieji fondai“ *de minimis* portfelinių garantijų schemos patvirtinimo“.
  - 13.2. Portfelinė garantija nuo individualios garantijos skiriasi tuo, kad individualios garantijos atveju garantas, išmokėjęs bankui garantijos išmoką, įgyja atgręžtinio reikalavimo teisę į skolininką, o bankas turi teisę padengti skolininko skolą gauta garantijos išmoka. Portfelinės garantijos atveju garantas (INVEGA) bankui pareikalavus išmoka pradinę nuostolių sumą, o bankas, atlikęs skolos išieškojimo veiksmus, pagal sutarties nuostatas grąžina atgal dalį išieškotos sumos (80 proc.) INVEGA. Taigi, bankas, iš garanto (INVEGA) gavęs preliminarų nuostolių atlyginimą (433 359,26 Eur), negali dengti kredito gavėjo įsiskolinimo pagal kredito sutartį, nes pirmiausia jis turi atlikti teisinius skolos išieškojimo veiksmus iš trečiųjų asmenų, iš už kredito gavėjo prievolės įkeisto turto ir grąžinti INVEGA ne mažiau kaip 80 procentų nuo išieškotos sumos. Kokie bus galutiniai banko nuostoliai dėl kredito gavėjo prievolių pagal kredito sutartį neįvykdymo, bankui nėra žinoma, nes skolos išieškojimas iš įkeisto turto, įskaitant fizinio asmens turtą, nebaigtas. Portfelinė garantija skirta paskolų portfeliui, kurį sudaro smulkiojo ir vidutinio verslo (SVV) subjektams suteiktos paskolos, užtikrinti, finansinei (kredito) rizikai valdyti, todėl, nepriklausomai nuo INVEGA bankui išmokėtos preliminaros nuostolių sumos, kredito gavėjo prievolės apimtis negali pasikeisti ir banko finansinio reikalavimo dydis kredito gavėjo bankroto byloje, priešingai nei nustatė apeliacinės instancijos teismas, negali būti sumažintas.
  - 13.3. Apeliacinės instancijos teismas netinkamai aiškino ir vertino bylos įrodymus, įskaitant kredito sutartį. Sutartį dėl portfelinių garantijų teikimo, nepasisakė apie Sutartyje dėl portfelinių garantijų teikimo įtvirtintą banko pareigą grąžinti INVEGA nuostolių atlyginimą po to, kai bus atlikti visi skolos išieškojimo iš kitų kredito grąžinimo užtikrinimo priemonių veiksmai. Teismas nepasisakė, kodėl kredito sutarčiai teikė prioritetą ir ja vadovavosi, o Sutarties dėl portfelinių garantijų teikimo nuostatų neanalizavo ir į jas neatsižvelgė. Teismas nepagrįstai laikė INVEGA pervestą bankui išmoką kaip skirtą BUAB „Žaibas“ įsiskolinimui dengti, nors, vadovaujantis Sutarties dėl portfelinių garantijų teikimo nuostatomis, pervesta suma pagal savo esmę yra tik preliminarus būsimų banko nuostolių atlyginimas. Apeliacinės instancijos teismas neįvertino į bylą pateikto banko sąskaitos išrašo, įrodančio, kad banko iš INVEGA gautos lėšos yra užpajamuotos kaip „įsipareigojimai INVEGA dėl gautų išmokų FLP-2015-100530-14“; taigi, bankas gauta suma nėra sumažinęs BUAB „Žaibas“ įsiskolinimo.
  - 13.4. Apeliacinės instancijos teismas nutartį iš esmės grindė Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. gruodžio 22 d. nutartimi civilinėje byloje [Nr. e3K-3-324-684/2021](#). Nors tai yra vienintelė kasacinio teismo nutartis, kurioje pasisakyta dėl portfelinės garantijos, tačiau byla dėl banko finansinio reikalavimo mažinimo bankroto byloje ir kasacinio teismo išnagrinėta byla nėra analogiškos, skiriasi bylose nagrinėtų ginčų esmė, taip pat bylose surinkti skirtingi įrodymai. Byloje, išnagrinėtoje kasacine tvarka, nebuvo pateikta Sutartis dėl portfelinių garantijų teikimo, todėl nebuvo galimybės visapusiškai įvertinti portfelinės garantijos įvykdymo mechanizmą. Nagrinėjamoje byloje dėl banko finansinio reikalavimo mažinimo Sutartis dėl portfelinių garantijų teikimo buvo priimta, buvo pateikti įrodymai, kaip bankas į apskaitą įtraukiama iš INVEGA gauta portfelinės garantijos išmokos suma. Tačiau apeliacinės instancijos teismas šiais įrodymais nesirėmė, o vadovavosi kasacinio teismo išaiškinimais nutartyje civilinėje byloje [Nr. e3K-3-324-684/2021](#).
  - 13.5. Prievolių pagal kredito sutartį įvykdymui užtikrinti, be portfelinės garantijos, bankui buvo įkeistas kredito gavėjui priklausantis turtas. Kadangi realizavus įkeisto turto dalį BUAB „Žaibas“ įsiskolinimas bankui pagal kredito sutartį liko nepadengtas, bankas turėtų realizuoti likusį įkeistą turtą, o jį realizavus, 80 proc. nuo gautos pradinio nuostolio sumos turėtų būti grąžinama INVEGA. Pagal apeliacinės instancijos teismo nutartį, BUAB „Žaibas“ įsiskolinimas bankui turėtų būti dengiamas INVEGA pervestomis lėšomis, o likusiam nerealizuotam nekilnojamam turtui turėtų būti pabaigama hipotekos teisė. Tai sudarytų prielaidas nepagrįstai praturtėti tiek kredito gavėjui, tiek ir likusio neparduoto įkeisto turto savininkams, už kuriuos prievolė būtų įvykdyta INVEGA lėšomis.
  - 13.6. Pagal Sutartį dėl portfelinių garantijų teikimo, INVEGA, išmokėjusi preliminarų nuostolių atlyginimą bankui, reikalavimo teisės į

skolininkę BUAB „Žaibas“ neįgyja. Išmokėjus garantinę išmoką, skolos pagal negrąžintą paskolą, kuri buvo įtraukta į portfelinės garantijos užtikrintą paskolų portfelį, išieškojimo iš kredito gavėjo ir trečiųjų asmenų veiksmus privalo atlikti bankas. Taigi, taikant tokią praktiką, kai INVEGA bus įpareigojama bankams dengti 80 proc. kredito gavėjų negrąžinto kredito ir nesumokėtų palūkanų sumos, atsisakant įkeisto turto realizavimo, INVEGA neįgyjant atgręžtinio reikalavimo teisės į skolininkus, pati INVEGA gali susidurti su neigiamomis pasekmėmis, dėl kurių teks atsisakyti portfelinių garantijų taikymo. Dėl to apeliacinės instancijos teismo išvados, kad INVEGOS bankui išmokėta suma, skirta BUAB „Žaibas“ neįvykdytoms prievolėms bankui dengti, yra neteisingos ir prieštarauja tiek Sutarties dėl portfelinės garantijos nuostatomis, tiek teisingumo ir sąžiningumo principams.

14. Pareiškėja AB „Rameta“ atsiliepimu į kasacinį skundą prašo Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. sausio 18 d. nutartį palikti nepakeistą ir kasacinį skundą atmesti. Atsiliepime nurodomi šie argumentai:
  - 14.1. Net jeigu portfelinė garantija banko yra vertinama kaip skirta viso paskolų portfelio finansinei rizikai valdyti, tai, INVEGAi įvykdžius garanto įsipareigojimą konkrečios (individualios) paskolos atveju, banko finansinis reikalavimas, nukreiptas į skolininką, atitinkama suma (INVEGOS išmokėta suma) sumažėja. Paskolos gavėjo individualus įsipareigojimas užtikrinamas portfeline garantija ir šis individualus įsipareigojimas patenka į bendrą garantijų portfelį. 2011 m. birželio 6 d. Sutartis dėl portfelinių garantijų teikimo nepaneigia, kad į portfelį įtraukiamos konkrečios individualios paskolos. Kredito sutarties specialiosios dalies 10.1 punkte nurodyta, kad 80 proc. kredito sumos portfelinė garantija yra viena iš kredito gavėjo prievolių pagal sutartį įvykdymo užtikrinimo priemonių, o bendrosios dalies 1.19 punkte – kad portfelinė garantija yra besąlyginis ir neatšaukiamas įsipareigojimas bankui sumokėti 80 proc. kredito gavėjo negrąžinto kredito ar jo dalies. Toks kredito sutarties turinys patvirtina ne tik tai, kad INVEGOS garantija atitinka [CK 6.90](#) straipsnyje įtvirtintą užtikrinimo priemonę, bet ir tai, kad bankas kasaciniame skunde laikosi priešingos pozicijos negu įtvirtinta jo paties parengtos ir sudarytos kredito sutarties sąlygose. INVEGA garantinės išmokos bankui mokėjimo nurodyme konkrečiai nurodė, kad garantija buvo užtikrintas BUAB „Žaibas“ įsipareigojimas pagal konkrečią kredito sutartį. Portfelinė garantija nėra „pagalba bankui“, tai yra „pagalba kredito gavėjui“ užtikrinant kredito gavėjo konkrečių įsipareigojimų vykdymą. Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2001 m. spalio 29 d. įsakymu Nr. 322 patvirtintų Smulkaus ir vidutinio verslo paskolų garantijų teikimo nuostatų 2 punkte pateikiama garantijos apibrėžtis – garantija yra INVEGOS įsipareigojimas sumokėti garantijos gavėjui paskolos gavėjo negrąžintos paskolos dalį, kurios grąžinimą užtikrino bendrovė (INVEGA). Sistemškai aiškinant Garantijų teikimo nuostatus matyti, kad portfelinės garantijos tikslas ir teisinė prigimtis visiškai atitinka [CK 6.90](#) straipsnyje įtvirtintą užtikrinimo priemonę.
  - 14.2. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo konstatuota, kad tarp banko ir INVEGOS susiklosčiusi praktika, kai banko reikalavimas nukreipiamas į INVEGA, leidžia konstatuoti, kad INVEGA faktiškai suteikė ir įvykdė besąlyginę garantiją (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. gruodžio 22 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-324-684/2021](#)).
  - 14.3. Kasaciniame skunde teigiama, kad portfelinė garantija suteikiama ir įvykdoma vadovaujantis ne [CK 6.90](#) straipsnyje išdėstytu reglamentavimu, o Sutarties dėl portfelinių garantijų teikimo nuostatomis. Tačiau šis argumentas prieštarauja Lietuvos Aukščiausiojo Teismo išaiškinimui, kad pasinaudojimas šia garantija nekeičia konkretaus paskolos gavėjo prievolės apimtį, turinio ir vykdymo sąlygų, sutartis dėl portfelinės garantijos reglamentuoja vidinius šios sutarties šalių tarpusavio santykius, ji nebuvo sudedamoji kredito sutarties dalis, nei kredito, nei laidavimo sutartyse nėra nuorodų į šią sutartį, todėl kasacinis teismas nesirėmė sutartimi, o vadovavosi garantiją reglamentuojančiu [CK 6.90](#) straipsniu (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-324-684/2021](#)).
  - 14.4. Sutarties dėl portfelinių garantijų teikimo 11 straipsnio 1 punkte nustatyta, kad „Garantas (INVEGA) paskiria Tarpininką (banką) kuris sutinka pasinaudoti Garanto teisėmis susigrąžinti Garanto sumokėtas sumas pagal Mokėjimo reikalavinį (subrogacijos būdu ar kitaip)“. Taigi, bankas įgaliojamas veikti INVEGOS vardu įgyvendindamas INVEGOS atgręžtinio reikalavimo teisę („pasinaudoti Garanto teisėmis“). INVEGAi įvykdžius garanto prievolę, turi būti mažinamas banko reikalavimas skolininko bankroto byloje, o INVEGA (ar pati tiesiogiai, ar atstovaujama banko) galėtų pasinaudoti teise pasitvirtinti atgręžtinio reikalavimo būdu įgytą finansinį reikalavinį skolininko bankroto byloje. Garantui įvykdžius prievolę už skolininką ir įgijęs atgręžtinio reikalavimo teisę ši reikalavimo teisė tampa nauja. Tai lemia, kad, pirma, bankas, gavęs 433 359,26 Eur prievolės įvykdymą iš INVEGOS (garanto), su tuo pačiu reikalavimu nebeturi teisės likti skolininkės kreditorių sąrašė (banko finansinis reikalavimas dėl šios dalies turi būti mažinamas); ir, antra, atsiradus naujai prievolės daliai dėl 433 359,26 Eur, dėl šios dalies bankas nebeišsaugo teisės į prievolės įvykdymo užtikrinimo priemones.
  - 14.5. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nagrinėtos bylos [Nr. e3K-3-324-684/2021](#) ir šios bylos *ratio decidendi* (argumentai, kuriais grindžiamas sprendimas) sutampa, todėl Lietuvos apeliacinis teismas visiškai pagrįstai rėmėsi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo išaiškinimais civilinėje byloje [Nr. e3K-3-324-684/2021](#). Nurodytoje byloje INVEGA analogiškais argumentais teigė, kad jos išduota portfelinė garantija nėra paskolos gavėjo prievolės įvykdymo užtikrinimo priemonė [CK 6.90](#) straipsnio prasme. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas išaiškino, kad nei [CK](#), nei kituose įstatymuose portfelinė ar individuali garantija įstatymų leidėjo nebuvo išskiriama kaip atskira prievolės užtikrinimo priemonė, todėl net kaip specifinis valstybės paramos instrumentas (valstybės parama smulkiajam ir vidutiniam verslui) ši garantija buvo laikoma prievolės užtikrinimo priemonė [CK 6.90](#) straipsnio prasme (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-324-684/2021](#)). Nagrinėjamoje byloje iš kredito sutarties sąlygų nėra jokio pagrindo daryti išvadą, kad sutartis nustato prievolės vykdymo užtikrinimo priemonę, neatitinkančią [CK 6.90](#) straipsnyje įtvirtintosios.
  - 14.6. Bankas nurodo, kad, ir gavęs garanto INVEGOS 433 359,26 Eur prievolės įvykdymą, jis vis vien turėtų vykdyti išieškojimą iš kitų prievolių užtikrinimą teikusių asmenų. Toks banko požiūris neteisingas, prieštarauja prievolės pasikeitimui ([CK 6.90](#) straipsnio 3 dalyje nustatyta tvarka), taip pat banko teisių apinčiai ir turiniui gavus garanto išmoką. INVEGAi išmokėjus garanto išmoką, atsirado nauja prievolė (atgręžtinis reikalavimas), jos įvykdymo tvarką nustato teisės aktai. Taigi, nėra nepagrįsto praturtėjimo prieiklų. Lietuvos apeliacinis teismas nutartyje nesprendė neteisėto praturtėjimo klausimo ir tokio klausimo bankas nekėlė pirmosios ir apeliacinės instancijos teismuose.
15. Suinteresuotas asmuo UAB „Investicijų ir verslo garantijos“ atsiliepimu į kasacinį skundą prašo panaikinti Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. sausio 18 d. nutartį ir palikti galioti Šiaulių apygardos teismo 2021 m. rugsėjo 16 d. nutartį. Atsiliepime nurodomi šie argumentai:
  - 15.1. Vadovaujantis Portfelinių garantijų schemas, patvirtintos Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2010 m. rugpjūčio 27 d. įsakymu Nr. 4-650 (su vėlesniais pakeitimais), nuostatomis, portfelinė garantija skirta ne konkrečiam ūkio subjekto konkrečios prievolės (paskolos) įvykdymui užtikrinti, o paskolų portfelio, kurį sudaro SVV subjektams suteiktos paskolos, finansinei (kredito) rizikai valdyti. Schema nustato, kad garantijos ribos norma gali būti nustatoma iki 33 proc. nuo garantuoto portfelio, kai garantuojama 50 proc. portfelio, arba iki 20 proc. tuo atveju, kai garantuojama 80 proc. Sutartyje dėl portfelinių garantijų teikimo nustatyta garantijos normos riba 20 proc. garantuojant banko 80 proc. portfelio. Atsižvelgiant į tai, vadovaujantis Schemoje įtvirtintomis portfelinės garantijos suteikimo sąlygomis, portfelinė garantija užtikrina dalies nuostolio, kylančio iš garantuoto paskolų portfelio, padengimą finansų tarpininkui (bankui), bet ne konkrečios paskolos grąžinimo užtikrinimą. Taigi, suteikta portfelinė garantija ir garantuojamą paskolų portfelį įtrauktai paskolai nėra paskolos gavėjo prievolės įvykdymo užtikrinimo priemonė (garantija) [CK 6.90](#) straipsnio prasme. Portfelinė garantija šioje byloje nėra konkrečios prievolės užtikrinimas. Vadovaujantis Sutarties dėl portfelinių garantijų teikimo nuostatomis, portfelinės garantijos suteikimas už banko sudaromą paskolų portfelį ir jos panaudojimas nekeičia konkretaus paskolos gavėjo prievolių finansų tarpininkui apimtį, turinio ir vykdymo sąlygų, t. y. finansų tarpininkas (bankas) privalo vykdyti visos skolos pagal negrąžintą garantuotą paskolą išieškojimo iš paskolos gavėjo veiksmus (įskaitant išieškojimą iš visų kitų paskolos užtikrinimo būdų ir priemonių). Kai portfeline garantija užtikrinamas dalies nuostolio, kylančio iš garantuoto paskolų portfelio, padengimas, išmokėjusi garantijos išmoką pagal suteiktą portfelinę

garantiją INVEGA atgręžinio reikalavimo teisės į konkretų skolininką (paskolos gavėją) neįgyja, konkrečios paskolos gavėjo bankroto procese finansinio reikalavimo nereikia. Skolos pagal konkrečią negrąžintą paskolą, kuri buvo įtraukta į portfelinės garantijos užtikrintą paskolų portfelį, išieškojimo iš paskolos gavėjo veiksmus atlieka bankas.

- 15.2. Lietuvos apeliacinis teismas nutartyje pateikė išaiškinimus, taikytinus INVEGOS teikiamoms individualioms garantijoms, bet ne portfelinėms garantijoms. Teismas padarė išvadą, kad pagal portfelinę garantiją INVEGOS bankui sumokėta suma mažina prievolės sumą, kurią bankas gali išieškoti iš skolininko ar laiduotojų. Ši išvada būtų teisinga individualios garantijos atveju, tačiau nėra teisinga šioje byloje portfelinės garantijos taikymo atveju. Apeliacinis teismas privalėjo tirti ir vertinti ir Sutartį dėl portfelinių garantijų teikimo, kaip šiai bylai reikšmingą įrodymą. Teismo nagrinėta kredito sutartis yra sudaryta banko ir BUAB „Žaibas“. INVEGA nėra šios kredito sutarties šalis, ji jos nepasirašė ir prie jos neprisijungė. Todėl kredito sutartis nesukuria ir negali sukurti INVEGAI naujų prievolių.
- 15.3. Portfelinė garantija yra rizikos valdymo instrumentas, jos teisinė prigimtis skiriasi nuo prievolės užtikrinimo. Jos esmė yra nuostolių, kuriuos gali patirti kreditorius (bankas) dėl paskolų portfelio vertės sumažėjimo, dalinis padengimas. Portfelinės garantijos santykis su individualia į portfelį įeinančia paskola yra tik toks, kad iš individualios paskolos atsiradęs nuostolis gali sukelti portfelio vertės sumažėjimą, kuris gali būti pagal portfelinę garantiją atlygintas neperžengiant atitinkamų ribų. INVEGOS mokėjimas bankui pagal konkrečią paskolą, patenkančią į portfelinę garantiją, yra tik tarpinis žingsnis. Konkrečios paskolos negrąžinimo poveikis portfelio nuostolingumui paaiškėja tik įvertinus viso portfelio rezultatus (bendrus nuostolius) per atitinkamą laikotarpį. Portfelinės garantijos sąlygos nustato banko pareigą grąžinti INVEGAI visą ar dalį gautos išmokos, jei paaiškėtų aplinkybės, keičiančios portfelio nuostolio dydį. Kadangi pareiga mokėti pagal portfelinę garantiją kyla dėl viso portfelio vertės pokyčių (bendram nuostoliui pasiekus sutartą reikšmę), o ne dėl individualios prievolės neįvykdymo, portfelinė garantija nėra individualios prievolės užtikrinimo priemonė [CK 6.90](#) straipsnio prasme.
- 15.4. Lietuvos apeliacinis teismas nepagrįstai, atsižvelgdamas į INVEGOS išmokėtą išmokos sumą, 433 359,26 Eur dydžiu sumažino banko finansinį reikalavimą paskolos gavėjos bankroto byloje. Vadovaujantis Sutarties dėl portfelinių garantijų teikimo nuostatomis, portfelinės garantijos suteikimas už banko sudaromą paskolų portfelį ir jos panaudojimas nekeičia konkretaus paskolos gavėjo prievolių finansų tarpininkui apimtį, turinio ir vykdymo sąlygų, t. y. finansų tarpininkas (bankas) privalo vykdyti visos skolos pagal negrąžintą garantuotą paskolą išieškojimo iš paskolos gavėjo veiksmus (įskaitant išieškojimą iš visų kitų paskolos užtikrinimo būdų ir priemonių). Kai portfelinė garantija dengiama dalis nuostolio, kylančio iš garantuoto paskolų portfelio, išmokėjusi garantijos išmoką pagal suteiktą portfelinę garantiją INVEGA atgręžinio reikalavimo teisės į konkretų skolininką (paskolos gavėją) neįgyja, konkretaus paskolos gavėjo bankroto procese finansinio reikalavimo paskolos gavėjui nereikia. Skolos pagal konkrečią negrąžintą paskolą, kuri buvo įtraukta į portfelinės garantijos paskolų portfelį, išieškojimo iš paskolos gavėjo veiksmus atlieka bankas.
- 15.5. Vadovaujantis Sutarties dėl portfelinių garantijų teikimo nuostatomis, bankas yra įsipareigojęs grąžinti INVEGAI 80 proc. nuo kiekvienos išieškotos sumos, pagal kurią buvo mokėta išmoka, sumokant 80 proc. nuo tikėtinu nuostolio, patiriamo negrąžinus į garantuojamą portfelį įtrauktos paskolos. Todėl išieškotos sumos procentinę dalį (t. y. 80 proc.) bankas privalo grąžinti garantui (INVEGAI). Nurodytos aplinkybės patvirtina, kad bankas turi teisę reikalauti iš skolininko ir paskolos grąžinimo užtikrinimo priemonių teikėjų visos negrąžinto kredito padengimo sumos.

Išplėstinė teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl portfelinės garantijos esmės

16. Portfelinė garantija yra pagal JEREMIE („Jungtiniai Europos ištekliai mažosioms ir vidutinėms įmonėms finansuoti“ (angl. *Joint European Resources for Micro to Medium Enterprises*)) iniciatyvą įgyvendinama priemonė. JEREMIE – tai bendra Europos Komisijos, Europos investicijų banko ir Europos investicijų fondo iniciatyva, kurios tikslas – padėti šalims narėms pasirengti tam, kad dalis joms numatytų Europos Sąjungos struktūrinės paramos lėšų būtų panaudotos smulkiąjam ir vidutiniam verslui skirtoms finansinėms priemonėms (mikrokreditavimui, rizikos kapitalo investicijoms ir pan.) įgyvendinti. Lietuvos Respublikos Vyriausybei nusprendus įgyvendinti JEREMIE iniciatyvą, 2008 m. spalio 1 d. Lietuvos Respublikos ūkio ministerija (dabartinė Ekonomikos ir inovacijų ministerija), Lietuvos Respublikos finansų ministerija ir Europos investicijų fondas (toliau – ir EIF) pasirašė finansavimo sutartį (toliau – ir Finansavimo sutartis, Sutartis) dėl JEREMIE kontroliuojančiojo fondo įsteigimo (Sutartis pakeista ir pataisyta 2013 m. balandžio 16 d. sutartimi). Kaip nurodyta Finansavimo sutarties preambulėje, Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1083/2006 buvo priimtos bendrosios nuostatos dėl, *inter alia* (be kita ko), Europos rekonstrukcijos ir plėtros fondo, Sanglaudos fondo ir Europos socialinio fondo apimtį, finansavimo ir panaudojimo. Viena iš priemonių fondų išmokėtos lėšoms pritaikyti (kaip apibrėžta Tarybos reglamente (EB) Nr. 1083/2006) yra bendra Europos Komisijos ir EIF iniciatyva „Jungtiniai Europos ištekliai labai mažoms ir vidutinėms įmonėms“ (JEREMIE), skirta išlaidoms, susijusioms su projektais, remiančiais finansų inžinerijos priemones, finansuoti, pvz., labai mažoms, mažoms ir vidutinėms įmonėms skirtiems rizikos kapitalo fondams, garantiniams fondams ir paskolų fondams, pagal šią priemonę visos vykdančios JEREMIE išmokėtinės ir taikytinos lėšos privalo būti priimanamos ir naudojamos vadovaujantis Tarybos reglamento (EB) Nr. 1083/2006 44 straipsniu ir Komisijos reglamentu (EB) Nr. 1828/2006.
17. Nurodyta Finansavimo sutartimi EIF buvo paskirtas JEREMIE kontroliuojančiojo fondo valdytoju Lietuvoje ir ~~statytas~~ kontroliuojančiojo fondo perdavimas po 3 metų naujai pasirinktam juridiniam asmeniui (Sutarties 2.1 punktas). Vadovaujantis Sutartimi, EIF rengė visų priemonių, įskaitant portfelinių garantijų (angl. *First Loss Portfolio Guarantee*) priemones, įgyvendinimo dokumentus, kvietimų finansų tarpininkams atrinkti (angl. *Call for Expression of Interest to select Financial Intermediaries*) dokumentus, juos, prieš įgyvendinant priemones ir skelbiant finansų tarpininkų atranką, privalėjo suderinti su visomis Sutarties šalimis. Finansavimo sutarties A priede „Investavimo strategija ir planas“ prie portfelinių garantijų priemonės yra nustatyta: „garantijos procentas: pagal valstybės pagalbos taisyklės jis negali viršyti 80 proc. Portfelinės garantijos finansų tarpininkams, kurie įsipareigoja sukurti naują Smulkaus ir vidutinio verslo (SVV) paskolų arba lizingo portfelį, mainais iš JKF gaudami iki 80 proc. nuostolių padengimą iki iš anksto susitartos ribos normos (angl. *Cap*). Šio portfelio SVV paskolų arba finansinio lizingo išdavimą, tinkamumo patikrinimą, dokumentavimą ir vykdymą atlieka finansų tarpininkai. Susigrąžintos sumos ir realizuoti įkeitimai pasidalinami proporcingai“.
18. Finansavimo sutartyje įvardyti portfelinių garantijų bankams plečiant skolinimą SVV siejami tikslai – ši schema skirta bankams, turintiems nemažą skolinimo SVV rinkos dalį, ir ja siekiama sukurti rizikos dalijimosi mechanizmą esantiems paskolų SVV portfeliams, bankams įsipareigojant padidinti SVV naujo skolinimo apimtį (angl. *Portfolio Guarantees for Banks to expand lending to SMEs: the scheme is targeted at banks with significant market share in the SME lending sector and intends to provide a 'risk share' mechanism for existing portfolios of loans to SMEs whilst contractually committing the banks to new SME lending volumes*). Taigi,

portfelinių garantijų instrumento tikslas yra padidinti (multiplikuoti) paskolų SVV portfeliams skolinimo apimtį.

19. Kvietimo finansų tarpininkams, kurie įgyvendintų portfelinių garantijų finansinę priemonę, atrinkti dokumentų rinkinyje yra įtvirtinta, kad „Finansų tarpininkas valdo Portfelį, įskaitant jo stebėjimą ir išsiskyrimo veiksmus. Išsiskotos lėšos, atėmus išsiskyrimo išlaidas (jei tokių yra), proporcingai paskirstomos EIF ir finansų tarpininkui pagal Garantijos ribos normą. Finansų tarpininkas užtikrina bet kokių užstatų, susijusių su kiekviena nepvykdyta tinkama paskola, realizavimą vadovaudamasis savo vidaus gairėmis ir procedūromis“ (prieiga per internetą: https://www.eif.org/what_we_do/resources/jeremie/calls-for-expression-of-interest/2010_Jeremie_Lithuania_004_4/2010_Call_EOI_JEREMIE_Lithuania_JER-004_4.htm?lang=en). _
20. EIF atsakymuose į suinteresuotų asmenų dėl portfelinių garantijų finansinės priemonės įgyvendinimo pateiktus klausimus, kurie buvo gauti paskelbus kvietimą, aiškiai įvardyta portfelinių garantijų specifika išsiskyrimo atveju, t. y. „susigrąžintos lėšos proporcingai paskirstomos EIF ir finansų tarpininkui pagal Garantijos ribos normą“, „finansų tarpininko patirtų nuostolių susigrąžinimai, atėmus išsiskyrimo išlaidas (jei tokių yra), yra paskirstomi proporcingai tarp EIF ir finansų tarpininko pagal Garantijos ribos normą, pvz., 80 proc. EIF ir 20 proc. finansų tarpininkui“ (prieiga per internetą: https://www.eif.org/what_we_do/resources/jeremie/calls-for-expression-of-interest/2010_Jeremie_Lithuania_004_4/2010_Clarifications_Call_EOI_JEREMIE_Lithuania_JER-004_4.htm?lang=en).
21. EIF portfelinių garantijų priemonės įgyvendina ir kituose ES regionuose ir visų EIF įgyvendinamų portfelinių garantijų priemonių specifika yra tokia pati, t. y. visi išsiskyrimai, kuriuos atlieka finansų tarpininkas, paskirstomi proporcingai tarp finansų tarpininko ir EIF pagal priemonėje nustatytą ribos normą (pvz., prieiga per internetą apie šios priemonės įgyvendinimą Lenkijos Silezijos regione: https://www.eif.org/what_we_do/resources/esif-fund-of-funds-silesia/call/silesia_fof_ceoi_annex4.pdf (žiūrėti *Servicing and Loss Recoveries*)).
22. Egzistuoja daugiau Europos Komisijos patvirtintų portfelinių garantijų valstybės pagalbos schemų pavyzdžių, kuriuose nustatyta, kad, pvz., nuostoliai priskiriami valstybės garantijų institucijai ir finansų tarpininkui tuo pačiu metu, o valstybės garantijų institucija ir finansų tarpininkai sutartiniu būdu susitars, kad abi šalys bus vienodai traktuojamos atsižvelgiant į konkrečios paskolos nuostolius (žr. Graikijos valstybės pagalbos schemos pavyzdį, prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/competition/state_aid/cases/1/202016/285306_2149018_39_2.pdf (žiūrėti 27 ir 46 (4) dalis)).
23. Portfelinė garantija yra traktuojama kaip *de minimis* (nereikšminga) pagalba kredito gavėjui (ūkio subjektams), kaip ji apibrėžiama Komisijos reglamente (ES) Nr. 1407/2013 dėl Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 107 ir 108 straipsnių taikymo *de minimis* pagalbai ir Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2010 m. rugpjūčio 27 d. įsakymu Nr. 4-650 „Dėl VP2-2.3.-ŪM-01-K priemonės „Kontroliuojantieji fondai“ *de minimis* portfelinių garantijų schemos patvirtinimo“ su vėlesniais pakeitimais. Kai garantija neviršija 80 proc. pagrindinės paskolos sumos, garantuojama suma neviršija 1 500 000 Eur ir garantijos trukmė neviršija penkerių metų, galima laikyti, kad garantijos bendrasis subsidijos ekvivalentas neviršija *de minimis* viršutinės ribos. Tas pats galioja, kai garantija neviršija 80 proc. pagrindinės paskolos sumos, garantuojama suma neviršija 750 000 Eur ir garantijos trukmė neviršija dešimties metų (Komisijos 2013 m. gruodžio 18 d. reglamento (ES) Nr. 1407/2013 preambulos 18 punktas; 4 straipsnio 6 dalis). Reglamentas Nr. 1407/2013 įsigaliojo 2014 m. sausio 1 d., jis taikomas iki 2020 m. gruodžio 31 d. (Reglamento 8 straipsnis).
24. Lietuvos Respublikos valstybės skolos įstatymo 2 straipsnio 22 punkte apibrėžta, kad „valstybės garantuojamos garantijų institucijos portfelinė garantija (toliau – portfelinė garantija) – garantijų institucijos įsipareigojimas šios institucijos garantijos gavėjui garantijoje nurodyta suma ir sąlygomis užtikrinti savo garantuojamų įsipareigojimų įtrauktų į garantuojamą portfelį, vykdymą“. Ekonomikos ir inovacijų ministerija per nacionalinę plėtros įstaigą UAB „Investicijų ir verslo garantijos“ (INVEGA) įgyvendina portfelinių garantijų priemones. INVEGA teiki valstybės garantuojamos garantijų institucijos portfelines garantijas; INVEGOS individualios garantijos ir (ar) portfelinės garantijos teikiamos pagal garantijų teikimo nuostatus, garantijų teikimo taisykles, garantijų schemas ar valstybės pagalbos teikimo schemas; INVEGOS teikiamomis portfelinėmis garantijomis Lietuvos Respublikos ir užsienio valstybių kredito įstaigoms ir finansinės nuomos (lizingo) bendrovėms užtikrinamas verslo subjektams suteiktų paskolų dalies grąžinimas ir kt.; INVEGOS portfelinė garantija yra užtikrinamas garantuotos prievolės dalies įvykdymas arba kredito rizikos, susijusios su sudarytu garantuojamų prievolių sandorių portfeliu, dalies padengimas pagal portfelinės garantijos sutarties įsipareigojimus (Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimo Nr. 887 „Dėl uždarosios akcinės bendrovės „Investicijų ir verslo garantijos“ veiklos“ 2.1.2, 2.4, 2.4.2, 2.4.3 punktai).
25. Portfelinių garantijų teikimo sąlygos: portfelis – finansų tarpininko pagal Priemonę SVV (smulkiojo ir vidutinio verslo) subjektams naujų suteiktų paskolų ir (arba) finansinės nuomos (lizingo) sandorių suma; garantuotas portfelis – garantuota portfelio dalis; garantijos ribos norma – maksimali išmokų, kurias kontroliuojančiojo fondo valdytojas gali išmokėti finansų tarpininkui nuo garantuoto portfelio, norma; garantijos ribos norma gali būti nustatoma iki 33 proc. nuo garantuoto portfelio, kai garantuojama 50 proc. portfelio, arba iki 25 proc. tuo atveju, kai garantuojama 80 proc. portfelio (Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2010 m. rugpjūčio 27 d. įsakymu Nr. 4-650 „Dėl VP2-2.3.-ŪM-01-K priemonės „Kontroliuojantieji fondai“ *de minimis* portfelinių garantijų schemos patvirtinimo“ 5, 8 punktai, šiuo įsakymu patvirtintos Schemos 4 punktas).
26. Portfelinės garantijos suteikimas ir įgyvendinimas vykdomas vadovaujantis VP2-2.3.-ŪM-01-K priemonės „Kontroliuojantieji fondai“ *de minimis* portfelinių garantijų Schema, patvirtinta Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2010 m. rugpjūčio 27 d. įsakymu Nr. 4-650 (su vėlesniais pakeitimais) (toliau – Schema). Schema įtvirtina kriterijus, kokių ūkio subjektų paskolos gali būti remiamos ir kokiomis sąlygomis. Schemoje portfelis apibrėžiamas kaip „finansinio tarpininko pagal šią priemonę SVV subjektams naujų suteiktų paskolų suma“. Vadovaujantis Schemos 4 punktu įtvirtintomis portfelinės garantijos teikimo sąlygomis, portfelinė garantija užtikrina dalies nuostolio, kylančio iš garantuoto paskolų portfelio, padengimą finansų tarpininkui, bet ne konkrečios paskolos grąžinimo užtikrinimą, kaip yra individualių paskolų garantijų teikimo atveju. Schemos 4 punkte nustatyta, kad garantijos ribos norma (maksimali išmokų, kurias kontroliuojančiojo fondo valdytojas gali išmokėti finansų tarpininkui nuo garantuoto portfelio) gali būti nustatoma iki 33 proc. nuo garantuoto portfelio, kai garantuojama 50 proc. portfelio, arba iki 20 proc. tuo atveju, kai garantuojama 80 proc. Sutartyje dėl portfelinių garantijų teikimo nustatyta garantijos normos riba 20 proc. garantuojant banko 80 proc. portfelio.
27. Nagrinėjamoje byloje nustatyta, kad 2011 m. birželio 6 d. AB Šiaulių banko ir Europos investicijų fondo (šio fondo įsipareigojimus nuo 2013 m. sausio 1 d. perėmė INVEGA) sudaryta sutartis dėl portfelinių garantijų teikimo. Sutartimi INVEGOS įgyvendinama portfelinių garantijų priemonė yra rizikos pasidalijimo priemonė, kurios pagrindu finansų tarpininkai sudaro ir valdo finansinę riziką mažinančius tinkamų paskolų portfelius.
28. BUAB „Žaibas“ ir AB Šiaulių bankas 2015 m. lapkričio 3 d. sudarė kredito sutartį su portfeline garantija. Šios kredito sutarties bendrosios dalies 1.19 papunktyje nustatyta, kad portfelinė garantija yra *de minimis* (nereikšminga) pagalba kredito gavėjui ir yra pagal JEREMIE iniciatyvą įgyvendinama priemonė; portfelinė garantija – tai besąlyginė ir neatšaukiama garantija banko naudai, kuria portfelinės garantijos priemonės valdytoja INVEGA įsipareigoja sumokėti bankui 80 proc. kredito gavėjo bankui negrąžinto kredito ar jo dalies. INVEGA portfelinė garantija kredito sutartyje pateikiama kaip viena iš kredito sutarties įvykdymo užtikrinimo priemonių kartu su kitomis (kredito sutarties specialiųjų sąlygų 10 punktas).
29. Portfelinės garantijos įvykdymo mechanizmas išdėstytas ne kredito su portfeline garantija sutartyje, sudarytoje AB Šiaulių banko ir BUAB „Žaibas“, o pateiktas 2011 m. birželio 6 d. AB Šiaulių banko ir Europos investicijų fondo sudarytoje Sutartyje dėl portfelinių garantijų (*First Loss Portfolio Guarantee*) (nuo 2013 m. sausio 1 d. EIF įsipareigojimus ir išmokų administravimą pagal nurodytą sutartį yra perėmusi INVEGA). Remdamasi pirmiau nurodyta Finansavimo sutartimi, EIF dokumentų rinkiniais, Valstybės skolos įstatymo 2 straipsnio 22 punktu,

Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarimu Nr. 887, ūkio ministro 2010 m. rugpjūčio 27 d. įsakymu Nr. 4-650 (nutarties 16–21, 24–26 punktai), išplėstinė teisėjų kolegija konstatuoja, kad 2011 m. birželio 6 d. sutarties dėl portfelinių garantijų pagrindu bankui išduota *portfelinė garantija* yra kaip rizikos pasidalijimo priemonė, ji skirta (skirtingai nuo paprastosios ar banko garantijos, kurios skirtos konkretaus verslo subjekto konkrečios prievolės (paskolos) įvykdymui užtikrinti) banko paskolų portfelio, kurį sudaro smulkiojo ir vidutinio verslo (SVV) subjektams suteiktos paskolos, finansinei (kredito) rizikai valdyti ir galimiems banko nuostoliams padengti. *Portfelinė garantija* nėra individualaus pobūdžio, t. y. ši garantija nėra susijusi su konkrečiu ūkio subjektu ir jo prievolės bankui neįvykdymu. *Portfelinė garantija* suteikiama bankui kaip finansuotojui / tarpininkui ir skirta ne vieno konkretaus ūkio subjekto konkrečios prievolės (suteiktos paskolos) įvykdymui užtikrinti, bet viso paskolų portfelio, kurį sudaro smulkiojo ir vidutinio verslo (SVV) subjektams suteiktos paskolos, finansinei (kredito) rizikai valdyti ir nuostoliams padengti. Taigi, *portfelinė garantija* yra rizikos pasidalijimo priemonė, kurios pagrindu finansų tarpininkai (bankai) sudaro ir valdo finansinę riziką mažinančius tinkamų paskolų portfelius.

30. Išmokėjusi portfelinės garantijos išmoką, INVEGA atgręžtinio reikalavimo teisės į konkretų skolininką (paskolos gavėją) neįgyja. Todėl INVEGA nagrinėjamoje byloje nereikia konkretaus paskolos gavėjo bankroto procese finansinio reikalavimo paskolos gavėjui. Skolos pagal konkretę negrąžintą paskolą, kuri buvo įtraukta į portfelinės garantijos užtikrintą paskolų portfelį, išieškojimo iš paskolos gavėjo veiksmus atlieka bankas (kreditore, finansų tarpininkas). Pagal 2011 m. birželio 6 d. sutarties dėl portfelinės garantijos 11 straipsnio nuostatas, bankas kaip finansų tarpininkas ir po portfelinės garantijos išmokos sumokėjimo (garantijos prievolės įvykdymo) tęsia išieškojimo procedūras iš paskolos gavėjo ir paskolos užtikrinimo priemonių ir privalo grąžinti INVEGA 80 proc. Dėl to išplėstinė teisėjų kolegija padaro išvadą, kad portfelinės garantijos sumą išmokėjusi INVEGA niekada neįgyja atgręžtinio reikalavimo dėl išmokėtų sumų į skolininką pagal kredito sutartį. Tuo tarpu individualios garantijos atveju visada yra atgręžtinio reikalavimo teisė. Tuo portfelinė garantija iš esmės skiriasi nuo individualios garantijos, reglamentuojamos CK, pagal kurią, įvykdęs už skolininką prievolę, garantas įgyja atgręžtinio reikalavimo teisę skolininkui (CK 6.90 straipsnio 3 dalis). Todėl portfelinės garantijos kaip sui generis esmė ir šios išmokos pasekmės negali būti prilygintos individualiai garantijai ir nuo jos skiriasi.
31. Taigi, INVEGOS įgyvendinama portfelinių garantijų FLP (First Loss Portfolio Guarantee) priemonė (nuo 2013 m. perimta iš EIF) yra rizikos pasidalijimo priemonė, kurios pagrindu finansų tarpininkai sudaro ir valdo finansinę riziką mažinančius tinkamų finansuoti paskolų portfelius. Tai yra rizikos valdymo instrumentas, kurio esmė yra nuostolių, kuriuos gali patirti kreditorius (bankas) dėl paskolų portfelio vertės sumažėjimo, dalinis padengimas, o ne individualios prievolės, patenkančios į paskolų portfelį, užtikrinimas. Portfelinės garantijos išmokėjimas bankui nedaro poveikio skolininko prievolių pagal kredito sutartį laidavimui ir kitoms prievolių užtikrinimo priemonėms, jos išlieka, jų apimtis dėl portfelinės garantijos išmokos sumokėjimo fakto nepakinta.
32. Nutarties 16, 23–31 punktuose išdėstytas teisinis reguliavimas lemia individualių ir portfelinių garantijų atskyrimą, portfelinių garantijų ypatumus. Portfelinė garantija nėra įprasta garantija, kurią apibrėžia CK nuostatos, kadangi portfelinė garantija į garantuojamą paskolų portfelį įtrauktai paskolai nėra paskolos gavėjo prievolės įvykdymo užtikrinimo priemonė (garantija) CK 6.90 straipsnio prasme, nes portfelinė garantija yra savitas institutas, ji netapatintina nei su CK 6.90 straipsnyje reglamentuojama paprastąja (sąlygine) garantija, nei su CK 6.93 straipsnyje reglamentuojama banko (besąlygine) garantija.
33. Remdamasi šios nutarties 16–32 punktuose išdėstytais motyvais, išplėstinė teisėjų kolegija nusprendžia pakeisti formuojamą portfelinių garantijų išmokų ankstesnėje byloje teisės aiškinimą ir taikymo praktiką, kurioje buvo laikomasi pozicijos, kad INVEGOS portfelinė garantija laikoma prievolės užtikrinimo priemone CK 6.90 straipsnio prasme (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. gruodžio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-324-684/2021, 33, 34 punktai).

Dėl portfelinės garantijos išmokos poveikio kreditoriaus reikalavimo teisei

34. 2019 m. rugsėjo 24 d. INVEGA mokėjimo pavedimu pervedė 433 359,26 Eur portfelinės garantijos išmokos sumą kreditoriui AB Šiaulių bankui. Šią garantijos sumą INVEGA sumokėjo dėl to, kad 2015 m. lapkričio 3 d. kredito sutartis buvo sudaryta su INVEGOS portfeline garantija. BUAB „Žaibas“ nevykdant savo įsipareigojimų, INVEGA įvykdė savo, kaip garantijos davėjos, prievolę.
35. Nors INVEGA bankui ir yra pervedusi 433 359,26 Eur sumą, banko apskaitoje ši suma užpajamuota sąskaitoje, kuri vadinasi „įsipareigojimai INVEGA dėl gautų išmokų FLP-2015-00530-14“. Nutarties 30 punkte pažymėta, kad portfelinės garantijos išmoką, sumokėjusi INVEGA atgręžtinio reikalavimo teisės į konkretų skolininką (paskolos gavėją) neįgyja. Taigi, kai INVEGA išmokėjo bankui portfelinės garantijos išmoką, bankas įgijo prievolę šią sumą grąžinti INVEGA. INVEGA niekada neįgijo atgręžtinio reikalavimo teisės dėl išmokėtos garantijos sumos į skolininką BUAB „Žaibas“.
36. 2011 m. birželio 6 d. Sutarties dėl portfelinės garantijos 11 straipsnio ir papunktyje nustatyta, kad „Garantas (INVEGA) paskiria Tarpininką (AB Šiaulių banką), kuris sutinka pasinaudoti Garanto teisėmis susigrąžinti Garanto sumokėtas sumas pagal Mokėjimo reikalavimą (subrogacijos būdu ar kitaip)“. Taigi, dėl garanto INVEGOS sumokėtos garantijos išmokos atgręžtinį reikalavimą (sutartyje nurodyta – „subrogacijos būdu ar kitaip“) turi teisę įgyvendinti AB Šiaulių bankas. Tokią sutartyje nustatytą atgręžtinio reikalavimo įgyvendinimo tvarką nėra pagrindo vertinti kaip galimą banko nepagrįstą praturtėjimą, nes bankas įgijo prievolę grąžinti portfelinės garantijos išmokos sumą šią garantijos išmoką sumokėjusiai INVEGA. Ši sutarties sąlyga aiškinama kartu su tos pačios sutarties 11 straipsniu „Nuostolių atgavimas“ nuostatomis, įtvirtinančiomis, kad portfelinės garantijos suteikimas už banko sudaromą paskolų portfelį ir jos panaudojimas nekeičia konkretaus paskolos gavėjo prievolių finansų tarpininkui apimtį, turinio ir vykdymo sąlygų, bankas kaip finansų tarpininkas privalo vykdyti visos skolos pagal negrąžintą garantuotą paskolą išieškojimo iš paskolos gavėjo veiksmus (įskaitant išieškojimą iš visų kitų paskolos užtikrinimo būdų ir priemonių). Pagal Sutarties nuostatas, garantas (INVEGA) turi teisę gauti kiekvienos nuostolio kompensacijos procentą, prilyginamą garantijos išmokos procentiniam dydžiui, t. y. jei garantijos išmokos dydis sudarė 80 proc. negrąžintų sumų pagal kredito sutartį (-is), tai ir garantas (INVEGA) įgyja teisę susigrąžinti 80 proc. dydį atitinkančias sumas.
37. 2011 m. birželio 6 d. sutarties dėl portfelinės garantijos 2.1 punktas apibrėžia „nuostolio susigrąžinimą“, kuris reiškia kiekvieną sumą, atėmus išieškojimo ir teisės atėmimo išlaidas (jei tokių yra), kurią tarpininkas (t. y. bankas) susigrąžino arba gavo už nuostolį, kai garantas sumokėjo sumas pagal garantiją už tokių nuostolį. Į nuostolių susigrąžinimą įeina suma, lygi visoms sumoms, kurias tarpininkas susigrąžino ar gavo už nuostolį ir kurios yra mokamos trečiosioms šalims pagal bet kokius tarpininko įsipareigojimus pagal bet kokią vertybinį popierių, susijusį su atitinkama apdrausta MVI operacija, kurią tarpininkas suteikė bet kuriai trečiajai šaliai ar trečiosioms šalims ir tokia apimtimi, kiek bet kurios trečiajai šaliai išmokėtos sumos sumažina nuostolio susigrąžinimo sumas, kurias galima pasidalyti su garantu, tarpininkas padidina nuostolio susigrąžinimo sumą, lygia trečiajai šaliai ar trečiesiems asmenims sumokėjimui. Aptariamoms šios sutarties nuostatos lemia išvadą, kad jomis nustatytas mechanizmas, kai bankas, iš garanto gavęs preliminarų nuostolių atlyginimą (šiuo atveju – 433 359,26 Eur), turi atlikti veiksmus, išieškodamas iš trečiųjų asmenų / laiduotojų, garantų, realizuodamas įkeistą turtą, ir tokiu būdu sugrąžinti garantui (INVEGA) jo išmokėtą nuostolių (dalies nuostolių) atlyginimą.
38. Taigi, portfelinė garantija užtikrina dalies nuostolio, kylančio iš garantuoto paskolų portfelio, padengimą finansų tarpininkui (bankui), bet ne konkrečios paskolos grąžinimą; bankas, net ir gavęs preliminarų nuostolių pagal paskolų portfelį atlyginimą, privalo vykdyti visos skolos pagal negrąžintą garantuotą paskolą išieškojimo iš paskolos gavėjo ir visų paskolos užtikrinimo būdų ir priemonių veiksmus ir grąžinti garantui (INVEGA) kiekvienos nuostolio kompensacijos procentinę išraišką, atitinkančią išmokėtą

garantijos sumą. Skirtingai nuo individualios garantijos, išmokėjusi portfelinės garantijos išmoką INVEGA niekada neįgyja atgręžtinio reikalavimo skolininkui. Portfelinės garantijos ypatumas yra būtent tai, kad kreditorius (bankas, finansų tarpininkas), kuriam INVEGA išmokėjo portfelinės garantijos išmoką, turi grąžinti išmokos lėšas INVEGA ir dėl to nėra pagrindo mažinti kreditoriaus finansinio reikalavimo skolininkui šio bankroto byloje.

39. Išplėstinė teisėjų kolegija, apibendrinama nutarties 35–38 punktuose išdėstytus argumentus, padaro išvadą, kad 433 359,26 Eur portfelinės garantijos išmoka yra skirta ne atsakovės šaliai AB Šiaulių bankui dengti, o preliminariniams banko nuostoliams, susijusiems su kredito sutarties neįvykdymu, atlyginti. Darytina išvadą, kad nėra pagrindo sumažinti išmokėtos portfelinės garantijos suma kreditorės AB Šiaulių banko reikalavimą atsakovės BUAB „Žaibas“ bankroto byloje.
40. Išplėstinė teisėjų kolegija nusprendžia, kad pirmosios instancijos teismas nutartimi pagrįstai nutarė nesumažinti kreditorės finansinio reikalavimo atsakovei išmokėtos portfelinės garantijos suma. Todėl apeliacinės instancijos teismo nutartis, kuria sumažintas kreditorės finansinis reikalavimas, yra panaikintina ir paliktina galioti pirmosios instancijos teismo nutartis (Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir [CPK](#)) 346 straipsnio 2 dalies 1 punktas, 359 straipsnio 1 dalies 3 punktas).

Dėl bylinėjimosi išlaidų

41. Šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas, jos turėtas bylinėjimosi išlaidas teismas priteisia iš antrosios šalies, nors ši ir būtų atleista nuo bylinėjimosi išlaidų mokėjimo į valstybės biudžetą. Jeigu ieškinys patenkintas iš dalies, šiame straipsnyje nurodytos išlaidos priteisiamos ieškovui proporcingai teismo patenkintų reikalavimų daliai, o atsakovui – proporcingai teismo atmestų ieškinio reikalavimų daliai ([CPK 93 straipsnio](#) 1, 2 dalys).
42. Šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas, teismas priteisia iš antrosios šalies išlaidas už advokato ar advokato padėjėjo, dalyvavusių nagrinėjant bylą, pagalbą, taip pat už pagalbą rengiant procesinius dokumentus ir teikiant konsultacijas. Dėl šių išlaidų priteisimo šalis teismui raštu pateikia prašymą su išlaidų apskaičiavimu ir pagrindu. Šios išlaidos negali būti priteisiamos, jeigu prašymas dėl jų priteisimo ir išlaidų dydį patvirtinantys įrodymai nepateikti iki bylos išnagrinėjimo iš esmės pabaigos. Šalies išlaidos, susijusios su advokato ar advokato padėjėjo pagalba, atsižvelgiant į konkrečios bylos sudėtingumą ir advokato ar advokato padėjėjo darbo ir laiko sąnaudas, yra priteisiamos ne didesnės, kaip yra nustatyta teisingumo ministro kartu su Lietuvos advokatų tarybos pirmininku patvirtintose rekomendacijose dėl užmokesčio dydžio ([CPK 98 straipsnio](#) 1, 2 dalys).
43. Jeigu apeliacinės instancijos teismas ar kasacinis teismas, neperduodamas bylos iš naujo nagrinėti, pakeičia teismo sprendimą arba priima naują sprendimą, jis atitinkamai pakeičia bylinėjimosi išlaidų paskirstymą ([CPK 93 straipsnio](#) 5 dalis).
44. Palikus galioti pirmosios instancijos teismo nutartį, taip yra tenkinamas kreditorės AB Šiaulių banko kasacinis skundas. Suinteresuotas asmuo UAB „Investicijų ir verslo garantijos“ atsiliepimu į kasacinį skundą taip pat prašė palikti galioti pirmosios instancijos teismo nutartį. Todėl kreditorės ir suinteresuoto asmens turėtos bylinėjimosi išlaidos yra atlygintinos. Kadangi pareiškėjos AB „Rameta“ apeliacinį skundą tenkinti nebuvo pagrindo, taip pat netenkinamas pareiškėjos atsiliepimo į kasacinį skundą prašymas, tai ir pareiškėjos turėtos apeliacinės instancijos ir kasacinio teismo bylinėjimosi išlaidos neatlygintinos.
45. Kreditorė AB Šiaulių bankas sumokėjo 45 Eur žyminį mokestį už kasacinį skundą, taip pat sumokėjo advokatui už atsiliepimo į apeliacinį skundą parengimą 320 Eur, o už kasacinio skundo parengimą – 1280 Eur. Kreditorė prašo priteisti iš pareiškėjos patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Nurodytos išlaidos advokatui neviršija teisingumo ministro 2015 m. kovo 19 d. įsakymu Nr. 1R-77 ir Lietuvos advokatūros advokatų tarybos pirmininko 2015 m. kovo 16 d. raštu Nr. 141 patvirtintų Rekomendacijų dėl civilinėse bylose priteistino užmokesčio už advokato ar advokato padėjėjo teikiamą pagalbą maksimalaus dydžio. Todėl nurodytų išlaidų atlyginimas priteistinas kreditoriui iš pareiškėjos.
46. Suinteresuotas asmuo UAB „Investicijų ir verslo garantijos“ už advokato atstovavimą Lietuvos Aukščiausiojo Teismo žodiniame posėdyje advokatui sumokėjo 3025 Eur. Šių išlaidų atlyginimą suinteresuotas asmuo prašo priteisti iš pareiškėjos. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. vasario 2 d. žodinis posėdis truko 1 val. 48 min. Nurodytos išlaidos advokatui viršija pagal teisingumo ministro 2015 m. kovo 19 d. įsakymu Nr. 1R-77 ir Lietuvos advokatūros advokatų tarybos pirmininko 2015 m. kovo 16 d. raštu Nr. 141 patvirtintų Rekomendacijų dėl civilinėse bylose priteistino užmokesčio už advokato ar advokato padėjėjo teikiamą pagalbą maksimalaus dydžio apskaičiuojamą maksimalų 179,90 Eur už vieną atstovavimo teismo posėdyje valandą dydį. Todėl suinteresuoto asmens patirtų išlaidų, kurias priteisia teismas, suma sumažintina iki 360 Eur (skaiciuojant jų dydį posėdžio laiko trukmę apvalinama iki 2 val.).
47. Lietuvos Aukščiausiajame Teisme patirta procesinių dokumentų siuntimo išlaidų mažiau nei minimali 5 Eur valstybei priteistina bylinėjimosi išlaidų suma (Lietuvos Respublikos teisingumo ministro ir Lietuvos Respublikos finansų ministro 2011 m. lapkričio 7 d. įsakymas Nr. 1R-261/1K-355 „Dėl minimalios valstybei priteistinos bylinėjimosi išlaidų sumos nustatymo“, redakcija, galiojanti nuo 2020 m. sausio 23 d.). Atsižvelgiant į tai, procesinių dokumentų įteikimo išlaidų atlyginimas valstybės naudai iš bylos dalyvaujančių asmenų nepriteistinas.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus išplėstinė teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 3 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

nutaria:

Panaikinti Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. sausio 18 d. nutartį ir palikti galioti Šiaulių apygardos teismo 2021 m. rugsėjo 16 d. nutartį.

Priteisti iš pareiškėjos akcinės bendrovės „Rameta“ (j. a. k. 171333481) kreditoriui akcinei bendrovei Šiaulių bankui (j. a. k. 112025254) 1645 (vieną tūkstantį šešis šimtus keturiasdešimt penkis) Eur bylinėjimosi išlaidų atlyginimo.

Priteisti iš pareiškėjos akcinės bendrovės „Rameta“ (j. a. k. 171333481) suinteresuotam asmeniui uždarajai akcinei bendrovei „Investicijų ir verslo garantijos“ (j. a. k. 110084026) 360 (tris šimtus šešiasdešimt) Eur bylinėjimosi išlaidų atlyginimo.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai

Goda Ambrasaitė-Balynienė

Alė Bukaviniene

Grażina Davidonienė

Andžej Maciejewski

Sigita Rudėnaitė

Antanas Simniškis

Donatas Šernas